

Ознайомлення з найбільш уживаними
вставними словами та сполученнями слів
(практично). Виділення вставних слів на
письмі комами

Прочитайте. Знайдіть слова, які граматично не пов'язані з членами речення, не несуть нової інформації.

Як відомо, родинне щастя формується під впливом багатьох чинників. По-перше, злагода є результатом добрих стосунків. Вона ґрунтується на любові й пошані. По-друге, родинне щастя забезпечується чуйністю й великодушністю всіх членів сім'ї. Без сумніву, воно базується на посильній участі кожного члена родини.

Розгляньте таблицю

Упевненість	Кожна наукова теза, безперечно, вимагає доказів.
Невпевненість	Розв'язати проблему допоміг би, мабуть, такий експеримент.
Емоційна оцінка	Такі експерименти, на жаль, необхідно припинити.
Джерело інформації	Зміст цього поняття, кажуть, треба уточнити.
Порядок викладу думок	Отже, сполучники поділяємо на сурядні й підрядні.
Активізація уваги співрозмовника	Перебування в Києві, уяви собі, багато дало мені.

Бесіда за таблицею

- Як відокремлюються вставні слова на письмі?
- Як інтонуються?
- Чи є вставні слова членами речення?
- Що можуть виражати вставні слова?
- Які ж слова називають вставними?

Вставні слова

ВИРАЖАЮТЬ
УПЕВНЕНІСТЬ

ВИРАЖАЮТЬ
НЕВПЕВНЕНІСТ
Ь

УКАЗУЮТЬ НА
ПОЧУТТЯ

УКАЗУЮТЬ НА
ПОРЯДОК
ВИКЛАДУ ДУМКИ

ДІЙСНО,
СПРАВДІ,
ЗВИЧАЙНО,
БЕЗУМОВНО,
ПЕВНА РІЧ, БЕЗ
СУМНІВУ

МОЖЛИВО,
МОЖЕ, МАБУТЬ,
ОЧЕВИДНО,
ВИДНО,
ЗДАЄТЬСЯ

НА ЩАСТЯ, НА
РАДІСТЬ, НА
ЖАЛЬ, ЯК НА
БІДУ, ЯК НА
ДИВО

ПО-ПЕРШЕ, ПО-
ДРУГЕ, ДО РЕЧІ,
ОТЖЕ, ТАКИМ
ЧИНОМ, НАРЕШТІ,
НАПРИКЛАД

Вставні слова

ОЦІНКУ ФАКТІВ
З ПОГЛЯДУ ЇХ
ЗВИЧАЙНОСТІ

УКАЗУЮТЬ НА
ДЖЕРЕЛО
ПОВІДОМЛЕННЯ

УВІЧЛИВІСТЬ,
ПРИВЕРНЕННЯ
УВАГИ СЛУХАЧА

ЯК БУВАЄ, ЯК
ВЕДЕТЬСЯ, ЯК
ЗАВЖДИ,
БУВАЛО

КАЖУТЬ, ЗА
СЛОВАМИ..., НА
ДУМКУ..., ЯК
ВІДОМО, ПО-
МОЄМУ, ПО-
ТВОЄМУ...

ВИБАЧТЕ, БУДЬ
ЛАСКА,
ДОЗВОЛЬТЕ,
ЧУЄТЕ, ЗНАЄТЕ,
ВІРИТЕ,
ЗРОЗУМІЙТЕ,
ЗВЕРНІТЬ УВАГУ

ПО-ПЕРШЕ

МАБУТЬ

ОТЖЕ

ЩОПРАВДА

КРІМ ТОГО

А ВТІМ

**ЗАВЖДИ Є
ВСТАВНИМИ**

ЯКРАЗ

ПРИБЛИЗНО

НІБИТО

АДЖЕ

ОСОБЛИВО

ПРИНАЙМНІ

ТІЛЬКИ

НАВІТЬ

ЦЕБТО

МАЙЖЕ

САМЕ

ВСЕ-ТАКИ

МОВБИ

**НІКОЛИ НЕ
БУВАЮТЬ
ВСТАВНИМИ**

НАЧЕБТО

ОСОБЛИВО

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Вставне слово завжди можна вилучити з речення, бо воно не є членом речення, до нього не можна поставити питання від інших слів.

Напевно, я скажу.
Я скажу, напевно.
Я, напевно, скажу.

НАПЕВНО –
вставне слово, без
нього можна
обійтися,
основний зміст
залишиться той
самий.

Я скажу.

Ти - редактор

Мабуть найбільшу насолоду й радість викликає спілкування з рідною землею. Вона безумовно чарувала й чарує, хвилювала й хвилює людину. Шепіт води, дібров, спів пташок, запах квітів – усе це безперечно дорога серцю природа рідного краю. (Із журналу)

- Спишіть. Розставте розділові знаки. Що виражають вставні слова?
- Яким членом речення виступає узагальнювальне слово? Який розділовий знак потрібно поставити?

Перепишіть, замініть крапки вставними словами зі значенням, указаним у дужках.

Світязь – найглибше озеро України. Його найбільша глибина – 58,4 метра. (Упевненість.) Глибина озера сягає подекуди сімдесяти метрів. Так вважають деякі дослідники. (Джерело повідомлення.) Риба вугор проникла в Шацькі озера з Балтійського моря через Віслу. (Невпевненість.) У Свіязі доволі висока якість води. Поряд немає значних джерел забруднення. Статус національного природного парку сприяє охороні вод. (Порядок викладу думок.) Озеро Світязь – одне з семи природних чудес України. (Привернення уваги співрозмовника.)

□ Придумайте продовження (2-3 речення), дайте тексту назву.

РОЗРІЗНЯЙТЕ

Члени речення	Вставні слова
Він може спізнитися.	Може , спробуємо наздогнати?
Батьки завжди кажуть мені бути дисциплінованим.	Там, кажуть , озеро покрито кригою.
Батьки подали рушники дітям на щастя .	На щастя , він повернувся.

У реченнях виділені слова не можна вилучити, бо зміст і граматична структура порушиться. Виділені слова є членами речення.

У реченнях виділені слова можна вилучити – основний зміст не порушиться. Виділені слова не є членами речення.

ПРОБЛЕМНЕ ПИТАННЯ

Прочитайте речення. У яких із них підкреслені слова є вставними, а в яких виступають членами речення.

Того, можливо, не знайду я слова, щоб оспівати рідний край.

Усе під силу, усе можливе тим, хто прагне до мети.

Складіть пари речень, щоб подані слова в першому випадку були членами речення, а в другому – вставними словами.

Кажуть, видно, на щастя.

Прочитайте текст. Обґрунтуйте,
у яких випадках слова видно, здається, на щастя є
вставними, а в яких – членами речення. Перепишіть,
розставляючи пропущені розділові знаки.

І ось ми на Шацьких озерах. Погода на щастя по-
літньому тепла. А Світязь і справді вражає! Він
здається безкраїм морем. Вода така чиста й прозора,
що видно піщане дно. Кидаю у воду монетку на
щастя. Видно не лише я це роблю, адже бачу на дні
таку ж монетку. Здається я вже закохався в це
дивовижне озеро!

Гра «Редактор»

Уявіть, що ви працюєте у редакції газети. Щоб стаття вийшла друком, її потрібно відредагувати. Спробуйте відредагувати речення. У яких випадках вставні слова, словосполучення є зайвими?

- 1) Як відомо, свято Теплового Олекси відзначають, між іншим, 30 березня.
- 2) Це, звичайно, як кажуть, весняний цикл українців, куди, як відомо, входять багато свят: Великдень, Теплового Олекси, Вербний тиждень, Благовіщення.
- 3) Як вже мовилося, серед різноманітних страв на Великдень обов'язково, безперечно, мала бути святкова здоба -паска.
- 4) Крашанки, як відомо, з давніх-давен вважали, здається, основною обрядовою стравою.

Пригадайте прикмети, пов'язані з певними святами. Запишіть у зошит два з них, які вас найбільше вразили.

- Кажуть, коли високо та швидко плывуть хмари — буде хороша погода.
- У народі кажуть, якщо квітень із водою – травень із травою.
- Кажуть, сині хмари — на тепло й опади.
- За народним повір'ям, від великої весняної води чекай біди.
- Отже, якщо весна холодна – осінь тепла.
- Між іншим, якщо ранньою весною блискавка, а грому немає, то влітку буде посуха.
- Крім того, якщо загримить грім на голе дерево, то з урожаєм буде погано.
- Зокрема, ранній крик деркача – до врожайного літа.

Пригадайте

Вставні слова виражають...

Чи є вставні конструкції членами речення?

Ніколи не є вставними такі слова, як...

На письмі вставні слова виділяють...